

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

Ympäristöministeriö
kirjaamo@ym.fi

HSL:N LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTAKUNNALLISIA ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEITA KOSKEVAKSI VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja ja kannanottoja luonnoksesta valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi. HSL haluaa antaa lausunnon luonnoksesta ja pyytää, että HSL huomioidaan jatkossa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään liittyvässä valmistelussa ja lausuntopyyntöissä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet uudistetaan, jotta ne vastaisivat mahdollisimman hyvin tulevaisuuden haasteisiin. Luonnos on valmisteltu maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin ja hallitusohjelman linjausten mukaisesti niin, että tavoitteet koskevat nykyistä rajatummin keskeisimpiä valtakunnallisia lähtökohtia. Lausunnot pyydetään toimittamaan 30.6.2017 mennessä osoitteeseen kirjaamo@ym.fi.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Tavoitteiden tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioiminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisen toiminnassa. Tarkoituksena on myös edistää kansainvälisten sopimusten ja sitoutumusten täytäntöönpanoa Suomessa ja sekä turvata alueidenkäyttölliset edellytykset valtakunnallisille hankkeille. Tavoitteet antavat sisältöperustaa kaavoituksen ennakoivalle ja vuorovaikutteiselle viranomaisyhteistyölle valtakunnallisesti merkittävistä kysymyksistä. Uudistettavien tavoitteiden on tarkoitus korvata valtioneuvoston 30.11.2000 ja 13.11.2008 tarkistama päätös valtakunnallisista alueiden käyttötavoitteista. Uusien tavoitteiden vaikutuksia on arvioitu tekemällä ympäristöarviointi ja laatimalla ympäristöselostus siten kuin laissa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa (200/2005) edellytetään.

Uudistettavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty viiteen asiakokonaisuuteen ja niiden tausta ja tarve on kuvattu luonnoksessa. Viisi asiakokonaisuutta ovat: toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen, tehokas liikennejärjestelmä, terveellinen ja turvallinen elinympäristö, elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat, uusiutumiskykyinen energiatuotanto.

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

*Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä lausuu kannanottonaan
Ympäristöministeriön johdolla tehdystä luonnoksesta valtakunnallisia
alueidenkäyttötavoitteita koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi:*

Yleistä

Ympäristöministeriön johdolla uudistetut alueidenkäyttötavoitteet linjaavat alueidenkäyttöä valtakunnallisesti merkittävästi asioista, jotka ovat tärkeitä koko maan kestävän kehityksen kannalta. Viisi asiakokonaisuutta, joiden alle tavoitteet on ryhmitelty, ovat erittäin tärkeitä näkökulmia kestävyysedistämiseksi. Uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat kuitenkin varsin yleispiirteisiä, eivätkä tuo esiin esimerkiksi kaupunkiseutujen roolia ja Helsingin seudun erityisasemaa kestävän kehityksen suunnannäyttäjänä ja päästövähennystavoitteiden vastuunkantajana. Luonnoksessa todetaan, että Suomessa yhdyskuntarakentaminen keskittyy yhä selvemmin suurimmille kaupunkiseuduille. **HSL tuo esiin, että valtioneuvoston päätökseen tulee sisällyttää Helsingin seudun yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää koskevia tavoitteita.** Helsingin seutu on yksi Pohjois-Euroopan vetovoimaisista ja nopeasti kasvavista suurkaupunkialueista, ja kasvun ennakoidaan jatkuvan tulevaisuudessa. Yhteiskunnan toiminnan kannalta on tärkeää, että kasvu ohjautuu järkevästi eikä yhdyskuntarakenne hajaudu. Helsingin seutu on Suomen valtakunnallisten ja kansainvälisten yhteyksien solmukohta ja siten liikennejärjestelmän toimivuus on tärkeää paitsi koko Suomelle myös kansainvälisesti. Toimiva liikennejärjestelmä parantaa lisäksi yritysten toimintamahdollisuuksia ja seudun kilpailukykyä. Helsingin seudun yritystoiminnalla on suuri merkitys koko maan elinvoimaisuudelle.

Uudistuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ympäristöselostus kuvaa yleisesti, mutta kattavasti arvioinnin keskeiset tulokset. Vaikutusten arvioinnin haasteena on uudistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yleispiirteisyys, jonka takia yksittäisten tavoitteiden arviointi on haastavaa. Ympäristöselostuksessa on kuvattu viiden asiakokonaisuuden osalta myös nykytilaa ja kehitysnäkymiä, mikä syventää osaltaan arviointia.

Maakuntauudistus vaikuttaa toteutuessaan merkittävästi alueidenkäytön suunnittelusta ja ohjauksesta vastaaviin organisaatioihin. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden merkitys ennakoivana viranomaisyhteistyön välineenä korostuu entisestään. HSL tuo esiin, että alueidenkäyttötavoitteiden yleispiirteisyys voi asettaa erityisiä haasteita maakuntauudistuksen myötä.

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

Kaupunkiseutujen merkitys alueidenkäytössä

Liikennejärjestelmän ja maankäytön kehittäminen on pitkäjänteistä työtä ja vaikutukset ovat erittäin laaja-alaisia ja pitkävaikutteisia. Yhdyskuntarakenteen kehittäminen toivottuun suuntaan edellyttää kokonaisuuden huomioimista. Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL 2019) -suunnittelussa muodostetaan seudun näkemys siitä, miten seudun maankäyttöä, asumista ja liikennettä tulisi kehittää vuoteen 2050 saakka. HSL on yhtenä osapuolena laatimassa Helsingin seudun 14 kunnan alueelle MAL 2019 -suunnitelmaa. HSL tuo esiin, että tällaiset kokonaisnäkemysten huomioivat kaupunkiseututasoiset suunnitelmat tulee tunnistaa osana alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää maakunta-, yleis- ja asemakaavojen ohella. MAL 2019 -suunnittelulla on vahva kytkös Uusimaa-kaavan 2050 ja seudun kuntien vastuulla olevien kaavojen sekä liikennejärjestelmä- ja liikennesuunnitelmien valmisteluun.

MAL 2019 -suunnitelma, kuten aiemmin Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ), luo keskeisen lähtökohdan Helsingin seudun MAL-sopimuksen laadintaan. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisen ympäristöselostuksessa tuodaan esiin, että tavoitteiden toteutumisesta ja edistymisestä on turvattava MAL-sopimukset ja niiden kehittäminen. **HSL korostaa, että Helsingin seudun MAL-sopimus on erittäin tärkeä ja laajasti tunnustettu asiakirja, joka edistää seudullisesti kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän kehittämistä.** Uudistuvissa alueidenkäyttötavoitteissa kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteissuunnittelun merkitystä ja vaikuttavuutta tulee tuoda esiin.

Ympäristöselostuksessa tuodaan esiin, että aluerakenteen eriytyminen on voimistumassa, mikä edellyttäisi Helsingin seudun erityiskysymysten huomioimista valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa. Erityisesti kyse on kaupungistumisen voimistumisesta aiheutuvien merkittävien liikenneinvestointien tarpeesta, millä on myös valtakunnallista merkitystä. Selostuksessa tuodaan esiin, että liikenneinvestointien rahoitukseen liittyvät ongelmat edellyttävät pitkäjänteisempää yli hallituskauden ulottuvaa rahoitussuunnitelmaa ja -mekanismeja, joilla turvataan valtakunnallisten merkittävien liikenneinvestointien rahoitus ja ajoitus, mikä on edellytyksenä alueiden käytön kehittämiselle. **HSL pitää pitkäjänteistä liikenneinvestointiohjelmaa erittäin perusteltuna.**

HSL korostaa myös, että kansallisessa päätöksenteossa tulisi sitoutua pitkäjänteiseen kehittämiseen. Hallituskausittain vaihtuvat painotukset kehittämisinvestointien kohdentamisessa, liikennepalvelujen hankinnassa sekä yleisessä liikennepolitiikassa eivät edistä yhdyskuntarakenteen tarkoituksenmukaista kehittämistä. Tällaiset kokonaisnäkemysten huomioivat suunnitelmat, kuten MAL 2019, tulisi ottaa keskeisemmäksi osaksi suunnittelujärjestelmää ja päätöksentekoa. HSL pitää tärkeänä, että uudistuvissa alueidenkäyttötavoitteissa huomioitaisiin Helsingin seudun erityisasema ja metropolialueen rooli Suomen kasvun ja talouden veturina. Helsingin seutu tulee kasvamaan voimakkaasti. Ennusteiden mukaan

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

Helsingin seudulla on yli 2 miljoonaa asukasta ja 1,05 miljoonaa työpaikka vuonna 2050. Tämä tarkoittaa, että joka kolmas suomalainen asuu ja yhä useampi työskentelee Helsingin seudulla.

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

Toimivien yhdyskuntien ja kestävä liikkumisen tavoitteissa tuodaan esiin olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyödyntäminen sekä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen hyödyntämismahdollisuuksia tukeminen. Tavoitteissa korostuu myös verkostomaisen rakenteen edistäminen ja toimintojen sijoittaminen kestävä liikkumisen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Näitä teemoja on edistetty jo pitkään liikennejärjestelmäsuunnittelun HLJ kautta Helsingin seudulla ja nykyään osana MAL 2019 -suunnittelua. HSL tuo esiin, että joukkoliikennettä tulee edistää siellä, missä on joukkoja. Nykyisin Suomen bussiliikenteen nousuista 51% ja junaliikenteen nousuista 73% tehdään HSL-alueella. Joukkoliikenteellä on keskeinen merkitys toisaalta kaupunkiseutujen sisäisessä liikenteessä, toisaalta kaupunkiseutujen välisillä matkoilla. Valtion vahvaa taloudellista tukea joukkoliikenteen infraan ja palveluihin tarvitaan erityisesti siellä, missä joukkoliikenteellä on paras potentiaali. Tällöin palvelut saadaan vastaamaan entistä paremmin asiakastarpeita ja sitä kautta tehokkaan ja ympäristöystävällisen joukkoliikenteen käyttöä lisättyä entisestään. Joukkoliikenteen ohella myös jalankulun ja pyöräilyn edistäminen on tärkeää, mikä edellyttää sujuvaa, laadukasta ja turvallista infraa, jotta arjessa lyhyet matkat voidaan hoitaa kestävillä kulkutavoilla.

Tehokas liikennejärjestelmä

Tehokkaan liikennejärjestelmän tavoitteissa korostuvat valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuus ja olemassa olevien liikenneyhteyksien kehittäminen. Tavoitteissa tuodaan esiin myös edellytysten luominen liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille ja tavara- ja henkilöliikenteen toimivuudelle. Myös kansainvälisesti merkittävien liikenneyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet on nostettu tavoitteisiin. HSL tuo esiin, että Helsingin seudun liikennejärjestelmän toimivuus on yksi merkittävä haaste tulevaisuudessa kasvavien liikennemäärien takia. Helsingin seudulla on Euroopan toiseksi vilkkain matkustajaliikennesatama ja Pohjois-Euroopan merkittävin pitkän matkan lentoasema. Muun muassa näiden kohteiden saavutettavuus on tärkeää ja sen takia liikennejärjestelmän toimivuudesta on huolehdittava. Ruuhkautuvuutta voidaan parhaiten hillitä panostamalla joukkoliikenteeseen sekä taloudellisilla ohjauskeinoilla. Kaupunkiseutujen liikenteen ja liikenneverkkojen kehittämiseksi ja rahoittamiseksi sekä liikennesuoritteiden vähentämiseksi on olemassa useita maailmalla toimiviksi todettuja malleja, kuten Tukholman ruuhkamaksu. Yhdessä muiden toimien kanssa tiemaksut myös tiivistävät yhdyskuntarakennetta.

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Kestävän alueidenkäytön tehtävänä on ennalta ehkäistä merkittäviä ympäristö- ja terveyshaittoja. Tavoitteeksi on nostettu sään ääri-ilmiöihin, tulviin ja ilmastomuutokseen varautuminen. Myös melun, tärinän ja huonon ilmanlaadun ehkäisyä tavoitellaan. Lisäksi suuronnettomuudet ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeiden huomiointi on tavoitteissa mukana. Tavoitteista puuttuu kuitenkin liikenneturvallisuuden edistäminen, millä on myös yhteiskuntataloudellisesti suuri merkitys onnettomuuksien vähenemisen kautta.

Yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän suunnittelulla on merkittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa laajasti ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteissuunnittelulla voidaan luoda nykyistä suotuisammat olosuhteet terveyshaittojen vähenemiselle etenkin kaupunkiseuduilla.

Liikennejärjestelmän merkitys vähähiilisyyden edistämisessä

Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla turvataan osaltaan kansainvälisten velvoitteiden ja sopimusten täytäntöönpanoa. Yksi keskeisimpiä tuoreimpia kansainvälisiä päätöksiä on Pariisin ilmastosopimus (SopS 75/2016). Kansallisena tavoitteena on vähentää liikenteen päästöjä noin puolella vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tilanteeseen. HSL näkee erittäin tärkeänä, että päästövähennystavoitteet saavutetaan ja toteaa, että tavoitteiden saavuttaminen edellyttää merkittäviä toimenpiteitä, määrätietoista politiikkaa, pitkäjänteistä työtä ja eri toimijoiden sitoutumista asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavimpien ja tehokkaimpien toimenpiteiden tunnistaminen ja niiden toteuttaminen on tärkeää etenkin kaupunkiseudulla, joissa päästövähennyspotentiaali on suuri. **HSL korostaa, että päästövähennystavoitteiden saavuttaminen edellyttää monipuolisia toimenpiteitä välittömästi.**

MAL 2019 -suunnittelussa selvitetään liikennejärjestelmän ja yhdyskuntarakenteen tehokkaimmat ja vaikuttavimmat toimet ja toimenpidepaketit liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi Helsingin seudulla. Päästöjen vähentäminen edellyttää useita yhtäaikaista liikennejärjestelmän toimenpiteitä ja maankäytön tiivistämistä. Tarvitaan siis kokonaisuuden määrätietoista kehittämistä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Uusilla liikenteen palveluilla ja teknologiolla voi olla hyvä täydentävä vaikutus liikennejärjestelmän tehokkaamassa hyödyntämisessä, mutta kaupunkien joukkoliikennettä se ei korvaa, ainakaan nykyistä ympäristöystävällisemmin tai tilaa säästävämmin.

22.06.2017

525/10.02.02.00/2017

Toivomme, että HSL huomioidaan jatkossa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään liittyvässä valmistelussa ja lausuntopyynnöissä.

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Suvi Rihtniemi'.

Suvi Rihtniemi
toimitusjohtaja

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Sini Puntanen'.

Sini Puntanen
osastonjohtaja

TIEDOKSI

HSL:n kirjaamo
HSL:n hallitus
Tapani Touru
Tuire Valkonen

HSL
HSL